

УДК 811.111'255.4:821.111-32'276.3

**ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ НОМІНАТИВНИХ АСПЕКТІВ
ОБРАЗІВ МОЛОДИХ ЧОЛОВІКІВ В АНГЛОМОВНІЙ ЗБІРЦІ ВІРШІВ
«TOPSY – TORVY WORLD» («ENGLISH HUMOUR IN VERSE») ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД
З КОМЕНТАРЯМИ УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ**

Семенко І.В., старший викладач

кафедри іноземних мов

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»

Шалаєва А.В., старший викладач

кафедри іноземних мов

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»

Англійського письменника Едварда Ліра (1812–1888) вважають батьком «поезії нісенітниці» (англ. Nonsensical poetry), автором чисельних популярних лімериків. У запропонованій статті досліджуються питання специфіки перекладу номінативних образів молодих чоловіків в англійській збірці віршів “TOPSY–TURVY WORLD” (“ENGLISH HUMOUR IN VERSE”). Авторами статті робиться порівняльний аналіз перекладу з коментарями досліджених англійських лімериків українською та російською мовами.

Ключові слова: Едвард Лір, поезія нісенітниці, нонсенс, лімерики, неологізми.

Англійського писателя Эдварда Лира (1812–1888) считают отцом «поэзии бессмыслицы», автором многочисленных популярных лимериков. В предлагаемой статье исследуются вопросы специфики перевода номинативных образов молодых мужчин в англоязычном сборнике стихов “TOPSY-TURVY WORLD” (“ENGLISH HUMOUR IN VERSE”). Авторами статьи делается сравнительный анализ перевода исследованных англоязычных лимериков с комментариями на украинском и русском языках.

Ключевые слова: Эдвард Лир, поэзия бессмыслицы, нонсенс, лимерики, неологизмы.

Semenko I.V., Shalajeva A.V. LEXICO-STYLISTIC ANALYSIS OF NOMINATIVE ASPECTS OF YOUNG MEN'S CHARACTERS IN ENGLISH COLLECTION OF POEMS “TOPSY-TURVY WORLD” (“ENGLISH HUMOUR IN VERSE”) AND THEIR TRANSLATION WITH COMMENTS IN UKRAINIAN AND RUSSIAN LANGUAGES

English writer Edward Lear (1812–1888) is considered to be one of the founders of English Nonsensical poetry, the author of numerous popular limericks. The questions, concerning the specificity of the young men nominative images' translation in the English-language collection of poems in “TOPSY-TURVY WORLD” (“ENGLISH HUMOR IN VERSE”) are analyzed in the following article. A comparative analysis of the considered English limericks with translation and commentaries in Ukrainian and Russian is being made.

Key words: Edward Lear, English Nonsensical poetry, nonsense, limerick, neologisms.

Humour is also a way of something serious.

T. S. Eliot (1888–1965) [1, p. 49]

Постановка проблеми. Стаття передбачає лексико-стилістичний, морфологічний аналіз текстів, специфіку структури, засобів утворення неологізмів, а також порівняльний аналіз оригіналів і перекладів лімериків українською та російською мовами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У попередніх статтях були розглянуті жіночі персонажі книги «Світ навиворіт» “Topsy–Turvy world” та характерні образи дітей у творах Хілері Беллок (Hillarie Belloc). В подальшому планується розгляд осіб чоловічої статі похилого віку.

Постановка завдання полягала в дослідженні персонажів чоловічої статі молодого віку в лімериках-нонсенсах Едварда Ліра

за книгою “Topsy–Turvy world” (“English Humour In Verse”). Основним методом дослідження був метод порівняльного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запропонована стаття являє собою продовження знайомства з широкою палітрою художніх образів книги книгою (“Topsy–Turvy world”) (“English Humour In Verse”) в розділах, що стосуються нонсенсів, чи так званих лімериків, які згідно з однією з версій з'явилися в Ірландському місті Лімерик і дуже скоро стали популярними як пісні за святковими столами, де в жартівливій формі мешканці міст та поселень висміювали різні події, ситуації, які відбувались з ними. Згідно з іншою версією лінгвісти вважають, що своєю назвою лімерики завдячують Едварду Ліру (1812–1886), вільному художнику, пись-

меннику, мандрівнику, знавцю декількох мов, включаючи давньогрецьку, який першим серед англійських поетів використовував чітко закріплену схему написання народного лімерика:

– він складався з п'яти строф анапестом, що римувались за схемою *аавва*;

– перша строфа починалась словами “There was”, а закінчувалась назвою міста, села, провінції, графства, штату, країни;

– у другій строфі розповідалось по те, що цей персонаж зробив, що з ним трапилось, або яка його особливість;

– подальша розповідь вказувала на наслідки дій персонажу (його властивості).

Е. Лір називав лімерики нісенітницями (*nonsenses*), оскільки їх персонажі відзначаються химерною зовнішністю, неадекватною поведінкою, ексцентричними манерами. Досить дивовижними та містичними є ситуації, в яких опиняються герої.

Своє знайомство з представниками персонажів чоловічої статі молодого віку розпочнемо з наймолодших з них:

A boy who played tunes on a comb,
Had become such a nuisance at homb,
His ma spanked him, and then-
“Will you do it again?”

And he cheerfully answered her, “Nomb”
[2, p. 131].

Хлопчик, що грав на гребінці, сприймався як бомба,

*Мати була його і питала
«Ще будеш так грати?»,
А він, сміючись, казав, «ні» –*
[переклад авторів статті].

Згідно з одним із принципів лімериків останні слова другої та п'ятої строф повинні звучати в унісон з останнім, так званим «ключовим» словом першої строфи, звідки виникає дивна орфографія слів *homb*, *nomb*, в яких упізнаються слова *home* та *No't*, (*No*, *tomb*). Переклад цього лімерика російською мовою більш схожий до оригінала за структурою, але автор перекладу Алекс також не зміг знайти відповідний варіант слову «comb» (гребінець) та використав замість цього інше, не менш мелодійне слово «литаври».

*Идут слухи о шумном ребенке,
Который играл на гребенке.
Раздраженная мать запретила играть
и он бил лишь в литавры в сторонке* [3].

У даному лімеріку юнак знаходиться в тому віці, коли його ще виховують «рукоприкладством», та де на більшість своїх прохань він отримує категоричну відповідь «*No*»

(*Hi*). Розглянутий лімерик представляє орфографічний принцип утворення неологізмів.

В іншому лімеріку:

An unpopular youth of Cologne
With a pain in his stomach did mogne.
He heaved a great sigh
And said: “I would digh,
But the loss would be only my ogne” [2, p. 131].

*Невідомий юнак із Колоні
стогнав від страшною боли;
Він тяжко зітхнув, і сказав
«Я помру, але втрата буде лиш моя»*
[переклад авторів статті].

Тут також спрацьовує орфографічний принцип написання слів **mogn** [moan] – стогнати, **ogne** [own] – володіти. Слід також відзначити, що тут римуються останні слова першої, другої, п'ятої строф: *Cologne*, *mogne*, *ogne*, а також третьої і четвертої строф *sigh* та *digh*.

Персонаж наступного лімерика став жертвою 22-х котів і кошенят:

There was a young man who was bitten
By twenty two cats and a kitten.
Cried he, “It is clear
My end is quite near.
No matter! I'll die like a Briton!” [2, p. 119].

*Молодика покусали
двадцять два коти і мале кошеня;
покусаний заволав
«Мій кінець настав!*

Та я ж Британець: помру, як борець!»
[переклад авторів статті].

А так звучить даний лімерик в перекладі того ж самого поета – перекладача Алекса:

*Один из английских юноцов
Атакован был стаей котов.
Вскричал он: «Мне ясно,
Что погибну напрасно,
Но, как брит, умереть я готов»* [3].

У даному випадку ми маємо приклад чорного гумору: особа, яка жодної спроби не зробила, щоб розігнати котів або захиститись від них, думає, що помре героєм...

Наступний «герой», ім'я якого *Sistall*
Who shot three old maids with a pistol,
When 'twas known what he'd done,
He was given a gun
By the unmarried curates of Bristol [2, p.125].

*Негодяй по имени Бредд
В старых дев разрядил пистолет
Горожане об этом узнали,
пулемет убийце дали –
старых дев больше в городе нет* [2, p. 278].

Переклад цього лімерика російською мовою був запропонований О. Астаф'євою. Її

вважають автором «канонічних» перекладів. У цьому вільному перекладі відбулась заміна імені персонажа, а саме – *Sistall* на *Бредд*; відсутня кількість жертв; замість гвинтівки мешканці дали вбивці кулемет; під кінець звідкись з'явився висновок про те, що в місті більше старих неодружених жінок нема. Взагалі, переклад звучить гарно, та все ж залишається питання про неадекватність мешканців міста.

А тепер розглянемо лімерик, в якому юнака зовуть *Fisher*:

There was a young fellow named Fisher,
Who was fishing for fish in a fissure
When a cod with a grin
Pulled the fisherman in...

Now they're fishing the fissure for *Fisher* [2, p. 129].

*Как-то друг мой, впав в тоску,
В трещине удил треску.*

Злая рыба, дернув леску,

Заявила: «Чтоб ты треснул!»

*Друг, перебирая четки, дал затрещину
трещотке [4].*

Тут привертає до себе увагу маніпуляція похідними від слова *fish*: п'ять похідних; крім цього, власна назва *Fisher* і загальне *fissure* звучать практично однаково і до того ж, коли сам рибалка потрапляє на гачок, то все це разом взяте створює комічний ефект.

Інший юнак жив в місті Бенгел:

There was a young man of Bengel,
Who went to a fancy-dress ball;
He went, just for fun,
Dressed up as a bun,
And a dog ate him up in the hall [2, p.137].

Хотел господин из Белграда

Участником стать маскарада,

На бал не без риска

Оделся сосиской,

Был съеден он псом у ограды [3].

У даному лімеріку ми бачимо справжній нонсенс з парадоксальною ситуацією: молодик прийшов на карнавал відпочити (*He went just for fun*) у вигляді млинця, та за свій «апетитний» вигляд йому довелося «поплатитися» життям: голодний бродячий пес накинувся та з'їв його ще в холі.

В іншому випадку юнак сам себе поступово доводив до могили, укорочуючи своє життя:

There was a young fellow named Sydney,
Who drank till he ruined his kidney,
It shrivelled and shrank,
As he sat there and drank,
But he'd had a good time at it, didn't he?

[2, p. 136]

*Юнак на ім'я Сидні
так полюбляв випивати,
що печінка дала про себе знати,
а він все пив та пив,
поки зовсім її не посадив,
та йому все було мало...*

Але ж він непогано відпочив? [переклад авторів статті].

*У немца по имени Штоль
Печень, почки губил алкоголь.
Ничего-то не знаючи,
Он жил припеваючи,
исполняя сонеты бемоль [3].*

Якщо порівняти переклади даного лімерика, то можна побачити, що в російському варіанті замість юнака Сидні з'явився німець Штоль, та внаслідок згубної звички до випивки постраждали не тільки «kidney» (нирки), але й також печінка. У відповідь доречно запитати нашого «героя»: «Друже, тобі все було мало? Подумай про себе та своє життя». А висновок може бути такий: *багато з ким таке бувало – та вже на світі їх не стало.*

«Герой» наступного лімерика на ім'я Хол:

There was a young fellow named Hall,
Who fell in the *spring* in the *fall*,
T' would have been a sad thing
Had he died in the *spring*
But he didn't – he died in the *fall* [2, p. 111].

*Навесні бідолаха – невдаха
впав в струмок,*

*Було б дуже сумно, якби він помер навесні,
Але він зробив краще – помер восени*
[переклад авторів статті].

Цей лімерик побудований на грі омофонімів – омографів: «*spring*» – весна і «*spring*» – струмок; «*fall*» – падіння і американське «*fall*» – осінь, а нонсенс полягає в нісенітному сприйнятті факту смерті юнака, а саме – думка про те, що було б дуже сумно, коли б він помер весною (*in the spring*), а не восени (*in the fall*).

A globe – trotting young man from St. Paul
Made a trip to Japan in the fall.

One thing he found out,
As he rambled about,
Was the Japanese ladies St. Taul [2, p.132].

*Любитель путешествий из Сент-Пола
Поехал как-то осенью в Японию
и там он для себя открыл,
что женщины меньше ростом*

найти было непросто [переклад авторів статті].

Першими відкриттями молодого хлопця з подорожі по Японії було те, що японські жінки невисокого зросту, і що час мандрівки припав на *fall* (американський діалект осені).

Отже, цей лімерик до певної міри являє собою своєрідний натяк на навколосвітніх мандрівників (*globe – trotting people*), які витрачають чималі гроші і багато часу, а нічого корисного зі своїх мандрівок не виносять.

Наступний персонаж відзначається пунктуальністю відвідування ресторану.

There was a young fellow named Tait,
Who dined with girl at 8.08
But I hate to relate
When and where that fellow named Tait
And his tête-à-tête ate at 8:08! [2, 133].

Юноша по імені Тейт

обедал с девушкой в ресторане в 8 (eight)

Но вовсе не хочется всем сказать,

где тот юноша Тейт и его

спутница tête-à-tête ели в 8:08! [переклад

авторів статті].

Цей лімерик являє свого роду зарядку, яка криється за омофонімією слів: *eight* – числівник *вісім* і *ate* – форма минулого часу від дієслова *eat* – їсти, а також близького до них “*tête-à-tête*”; “*Eight – eight*” – назва ресторану, а *tête-à-tête* має на увазі дівчину, супутницю, співбесідницю Тейта.

Інший персонаж по імені

Lyme had three wives at a time.

When asked, “Why the third?”

He said, “One's absurd,

And bigamy, sir, it's a crime.” [2, с. 124].

Говорив англієць, по імені Джон,

що він має трьох дружин,

говорив також, що одної дружини замало:

при наявності двох карає закон,

а про третю – ні слова,

і це просто здорово [переклад авторів статті].

Муж, борец за природу населения,

Взял трех жен на свое иждивение.

Говорил он, бывало:

«Одна – это мало,

Двоеженство же, сер, – преступление» [3].

До кращих лімериків про молодих чоловіків з філологічної точки зору можна віднести:

A canner, exceedingly canny

One morning remarked to his granny,

“A canner that he can,

But canner can't can a can, can he?” [2, p. 134].

Повар был «консерватор»: в жестянке

Сохранять мог, что хочешь – «как в банке»,

Но любил он вздыхать:

«Не могу закатать

Я в жестянку – консервную банку!» [4].

У цьому лімеріку ми бачимо пару омонімів, а саме: 1) *can* – консервувати і консервна

банка; 2) модальне дієслово *могти (can)*. Крім того, від дієслова *can (консервувати)* тут вжиті ще два похідні слова: *canner* – той, хто робить банки, *гончар* і придуманий неологізм *canny*. Під час читання цього лімерика в оригіналі напрошується цікавий каламбур з дієсловом *can*, а саме: *We eat what we can, and what we cannot, we can. (Ми їмо все, що можемо з'їсти, а чого не можемо, консервуємо).*

A tutor who tooted the flute

Tried to tutor two tooters to toot.

Said the two to the tutor

“Is it harder to toot, or

To tutor two tooters to toot?” [2, p. 133].

Молодий музикант, хто настроював флейти,

намагався навчити двох настроювачів грати,

обоє запитали наставника,

«Що важче: настроювати,

чи навчити двох настроювачів грати?»

[переклад авторів статті].

Даний лімерик – скоромовка – говорить сам за себе, а коли читаєш оригінал, на пам'ять приходять прислів'я в тому ж стилі: «*Don't trouble trouble, until trouble troubles you. – Не буди лихо, доки воно спить тихо.*»

Висновки з проведеного дослідження.

Відомий англійський письменник Едвард Лір у поетичних віршах, які він називав нонсенсами, легко і граційно маніпулював зі словами, змінюючи орфографію, створюючи оригінальні неологізми, які міцно закріпились в англійській мові й літературі. Нами було досліджено 13 лімериків, які характеризували чоловіків молодшого віку. Багато з них репрезентують орфографічний принцип утворення неологізмів. Цікавим є факт, що під час перекладу даного виду поезії перекладачу необхідно зберегти римування, віршовий розмір лімерика, а також не втратити його гумористичний характер. Перекладачам дуже часто доводиться міняти «географію» і власні імена героїв, не звертати увагу на другорядні деталі або замінювати їх, щоб зберегти поетичну форму і каламбур твору.

Але, незважаючи на все, лімерики залишаються одним з найцікавіших жанрів англійської поезії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глазатов А., Куриш С. Джерело мудрості: посібник. Чернівці, 2002. 122 с.
2. Topsy. – Turvy World: English humour in verse / сост. Н. Демурова. М.: Прогресс, 1978. 320 с.
3. Лімерики. Переводи. Поет Алекс. URL: <https://www.stihi.ru/2014/03/10/8151>.
4. Гурвич В.А. Игры слов легко – трудно переводимые. URL: http://samlib.ru/g/gurwich_w_a/puns.shtml.